

מנייני חצרות

ואמר לכם מורה אחד דכיון שאותן שבבית הכנסת רואים את אלו שבעזרה משלימין לעשרה.

תשובה. נראה שהמורה בזה סמך על אותה ששנינו בפרק שלשה שאכלו שתי חבורות שהיו בבית א' בזמן שאלו רואין את אלו מצטרפים, וטעה בזה בשתים. האחד שאלו אמר חמשה שהיו אוכלים בבית זה וחמשה בבית אחר בזמן שאלו רואים את אלו הרי אלו מצטרפים היתה ראייה לזה, אבל המשנה לא דברה אלא בשתי חבורות ובכל חבורה יש כדי לברך בזמן או בשם וכל חבורה היתה חייבת בפני עצמה בלי שום צירוף ואלו רצו לברך לעצמם וכל אחת היתה יכולה לברך לעצמה, אבל אלו החבורות רצו שאחד יברך לשתייהן. ויש הפרש בין צירוף של תפלה ששאלתם לצירוף של ברכת המזון, שצירוף של תפלה ששאלתם עליו הוא שאתם רוצים להשלים מנין עשרה באותם שבחוץ, וצירוף ברכת המזון הנזכר במשנה הוא שבכל מקום יש כדי הצורך אלא שרוצים לפטור עצמם בברכת א' מן החבורות ובזה צירוף כל דהו סגי, משא"כ בצירוף של תפלה שאנו צריכים עשרה במקום א' וליכא.

8. שולחן ערוך אורח חיים סימן נה סעיף יג
צריך שיהיו כל העשרה במקום אחד ושליח צבור עמהם, והעומד בתוך הפתח מן האגף ולחוץ, דהיינו כשסוגר הדלת ממקום (שפה) פנימית של עובי הדלת ולחוץ, כלחוץ.

9. משנה ברורה סימן נה ס"ק מח
(מח) כל העשרה - ואפילו אם אינן רואין אלו את אלו כיון שהם בבית אחד [אחרונים] אבל אם מקצתם בחדר זה ומקצתם בחדר אחר אינם מצטרפין אף על פי שהפתח פתוח ביניהם משום דאין שם פרצה והפתח גופא כמחיצה חשובה וה"ל שני בתים ואפילו כשאין דלת ביניהם כל שהם בשני רשויות ואין רואין זה את זה אין מצטרפין ויש מחמירין אפילו בראוין:

10. מאמר מרדכי סימן נה ס"ק יד
ומעתה זכינו לדון ולומר דמאחר שמרן ז"ל בב"י הביא תחלת דברי הרשב"א ז"ל בדין תיבה ולא הזכיר כלל טעם זה וגם בש"ע לא הזכירו נראה מכותלי דבריו שלא רצה לסמוך על טעם זה מאחר שהרשב"א ז"ל גופיה לא כתב כן אלא בדרך אפשר ולא סמך על טעם זה בלחוד

11. כף החיים סימן נה ס"ק ע
כתב הרשב"א בתשובה דכל שרואין זה את זה אפילו הם בשני בתים מצטרפים דומיא דזימון ... והביאו מ"א פר"ח ... ומזה כתב הפר"ח שם דהא דאמרין הכא מן האגף ולחוץ כלחוץ מיתוקם דוקא בשאינן רואין זה את זה ... אומנם השכנה"ג בהגב"י כתב דמרן ז"ל לא ס"ל כהרשב"א משום דהרשב"א בדרך אפשר אמרה למילתיה ולא סמך על טעם זה ומסיק למעשה יש לחוש

12. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נה סעיף יד
מי שעומד אחורי בהכ"נ וביניהם חלון, אפילו גבוה כמה קומות, אפילו אינו רחב ארבע, ומראה להם פניו משם, מצטרף עמהם לעשרה.

13. בית יוסף אורח חיים סימן נה
ומשמע לי דהאי דחלונות ועובי הכתלים כלפנים כשראשו ורובו בחלון או על עובי הכותל הנראה מתוך הבית ומצאתי שכתב רבינו הגדול מהר"י אבוהב בשם גאון דמכניס ראשו בחלון מצטרף עמהם למנין עשרה ולא חילק בכך.

14. משנה ברורה סימן נה ס"ק נב
(נב) מצטרף עמהם - דאף דיש הפסק מחיצה ביניהם כיון דמראה להם פניו דומה למה שמבואר לקמן בסימן קצ"ה

1. תלמוד בבלי מסכת מגילה דף כג עמוד ב
משנה. אין פורסין על שמע, ואין עוברין לפני התיבה, ואין נושאים את כפיהם, ואין קורין בתורה, ואין מפטירין בנביא, ואין עושין מעמד ומושב, ואין אומרים ברכת אבלים ותנחומי אבלים, וברכת חתנים, ואין מזמנין בשם פחות מעשרה ... גמרא. מנא הני מילי? אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: דאמר קרא ונקדשתי בתוך בני ישראל - כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה. ... ואין מזמנין על המזון בשם פחות מעשרה (וכו'), כיון דבעי למימר נברך לאלקינו - בציר מעשרה לאו אורח ארעא.

2. חידושי הרשב"א מסכת מגילה דף כג עמוד א
ואין נושאים את כפיהם. פי' משום שמזכיר את השם ואומר יברך השם והו"ל כזימון בי' דצריך משום דאמר נברך לאלקינו.

3. תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נ עמוד א
שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד, בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו - הרי אלו מצטרפין לזמון, ואם לאו - אלו מזמנין לעצמן ואלו מזמנין לעצמן.

4. שו"ת הרשב"א חלק א סימן צו
שאלת על מה שסמכו בכל גלילותינו שיהא שליח צבור עומד בתיבה שהיא גבוהה עשרה ורחבה ארבעה ושיש לה מחיצות גבוהות. ומוציא את הרבים בתפילה ועונין אחריו קדיש וכל דבר שבקדושה. ואי משום דרבי יהושע בן לוי (סוטה דף ל"ח ב) דאמר אין מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. לא נאמרו דברי רבי יהושע אלא בשיש עשרה במקום שליח צבור וכדעת הראב"ד ז"ל.
תשובה עוד אני אומר שאפשר לומר שכל שרואין אלו את אלו כאילו הן בבית אחד דמי ומצטרפין. ודומיא דזימון של ברכת המזון דתנן (ברכות פ"ד דף נ' ע"ב) שתי חבורות שהיו בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון.

5. בית יוסף אורח חיים סימן נה
כתב רבינו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל בענין צירוף התיבה שמצטרף החזן להשלים לעשרה ראיתי מי שמפקפק בזה שנראה שהתיבה היא כמו עליה ואינו מצטרף אבל נראה שהיא בטילה לגבי בית הכנסת שאינה אלא כמו תשמיש בית הכנסת והיא כולל ועפר שהוא בבית הכנסת גבוה שמצטרף והנה המחיצות שיש לתיבה אינו אלא לנוי לא להבדל מחיצה בפני עצמה וכך נהגו העם הנה עכ"ל וכן כתב הרשב"א בתשובה (ח"א סי' צו) שהטעם מפני שאע"פ שהיא גבוה עשרה ורחבה ד' ויש לה מחיצות גבוהות אינה עומדת לתשמיש בפני עצמה אלא לתשמיש בית הכנסת ורגלי בית הכנסת בתוכה והוי ליה כתיבה שמניחין בה ס"ת שאפילו היא גבוהה כמה אינה מפסקת

6. שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נה סעיף יט
ש"צ בתיבה ותשעה בהכ"נ, מצטרפין, אף על פי שהיא גבוהה י' ורחבה ד' ויש לה מחיצות גבוהות י', מפני שהיא בטלה לגבי בהכ"נ. ויש מי שכתב דהני מילי כשאין המחיצות מגיעות לתקרת הגג.

7. שו"ת הרשב"ש סימן לו
שאלת. פעמים שהצבור באים לבית הכנסת יע"א ואינם משלימים לעשרה ובעזרת בית הכנסת יש קצת בני אדם,

רשות הרבים מפסקת בין שני הבתים, אינם מצטרפין בשום ענין.

22. ט"ז אורח חיים סימן קצה ס"ק ב
(ב) שאם רה"ר מפסקת כו'. נראה דלאו דוקא רה"ר ממש שהוא רחב י"ו אמות אלא אפי' שביל היחיד מפסיק ביניהם...

23. הרב אשר וייס
אך מ"מ למעשה לא מלאני לבי להקל שיצטרפו אף אם יש ביניהם רשות הרבים, דאם מזימון למדנו, דיו לבא מן הדין להיות כנידון, אך אם אין ביניהם אלא שביל היחיד יש להקל, כיון שגם לגבי זימון דברי הט"ז מחודשים

לענין זימון דאם מקצתן רואין אלו את אלו דמצטרפין וא"כ לפ"ז פשוט העומדים בעזרת נשים ובמחיצה המפסקת יש חלון ומראה להם פניו משם מצטרף עמהם לעשרה וכ"ש דאם יש בלעדו עשרה נחשב תפלה בצבור עי"ז ואעפ"כ יותר טוב אם בנקל הוא לו לירד לבהכ"נ שירד דיש מהאחרונים שחולקין על עיקר הדין וסוברין דענינינו אינו דומה כלל לזימון:

15. ביאור הלכה סימן נה סעיף יג ד"ה * ולחוץ כלחוץ * ולחוץ כלחוץ - ואם רואין אלו את אלו יוכלו להצטרף אפילו עומדים לגמרי לחוץ דומיא דמה שהקיל המחבר לקמן בסעיף י"ד [פר"ח וכן משמע מפמ"ג] ולכתחלה יותר טוב להחמיר בזה שיכנסו לפניו דקולא זו דמהני רואין אלו את אלו לענין צירוף כמו לענין בהמ"ז לקמן בסימן קצ"ה נובע מתשובת הרשב"א בסימן צ"ו והוא לא כתב שם זה רק בדרך אפשר:

16. שו"ת אור לציון חלק א - אורח חיים סימן טו
שאלה: בית הכנסת שחלוקה לשנים ע"י מעקה גבוה עשרה טפחים, ולפעמים אין מנין בצד שהש"צ מתפלל, האם הנמצאים בצד השני מצטרפים להשלים למנין.
תשובה נלע"ד להקל בזה, שהנה מלבד הקולא של מראה פניו, שדבר זה יש בו חילוקים ומחלוקת, נראה להתיר משום שאין המחיצה מגיעה לתקרה לשיטת הרמב"ם והשו"ע כשיטת הרשב"א הנ"ל, שהטעם שמכשירים בסוכה משום דאמרינן גוד אסיק מחיצתא, ולקולא אמרינן ולא לחומרא

17. שולחן ערוך סימן נה סעיף יח
אם קצת העשרה בבהכ"נ וקצתם בעזרה, אינם מצטרפים.

18. משנה ברורה סימן נה ס"ק נז
(נז) וקצתם בעזרה - ה"ה אפי' אם ט' בבהכ"נ ויחיד בעזרה.
כתב הפמ"ג דההיא דסעיף י"ז וי"ח וי"ט מ"ירי בשאין רואין זה את זה דברואין זה את זה אפילו בשני בתים ממש מצטרפין דומיא דזימון לקמן בס"י קצ"ה ויש מחמירין אפילו ברואין ובמקום הדחק אפשר שיש להקל:

19. ערוך השולחן אורח חיים סימן נה סעיף כ
ויש מי שכתב דאע"ג דעליות אינן מצטרפות להעומדים בבית מ"מ אם העליות אינם במחיצות גמורות אלא בכלונסאות באופן שרואין אלו שלמטה אותן שלמעלה וקשה עליהם לירד למטה מצטרפין זה עם זה ויש מגמגמין בזה [עא"ר סקי"ב וש"ת סקט"ו] ואולי בשעת הדחק יש לסמוך ולהתיר מיהו זה ודאי העומדים בעזרת נשים לא יצטרפו עם העומדים בבהכ"נ אף שיש חלונות מעזרת נשים להבהכ"נ ורואים אלו פניהם של אלו כיון שמחיצות גמורות הן הוויין שתי רשויות ולא דמי לעומד אחורי בהכ"נ דמצטרף בראיית פנים דהתם אינו עומד בבית בפ"ע אלא בחצר או ברחוב ולכן חשבינן ליה כאלו עומד בבהכ"נ אבל לא בעומד בבית בפ"ע [כנלע"ד וגם בהעומד אחורי בהכ"נ אינו מצטרף אלא אחד ולא יותר דכן משמע לשון הש"ע והבו דלא לוסף עלה

20. הרב אשר וייס
אך דבריו דברי חידוש, ולא ידעתי מה הבדל בין מי שעומד מחוץ לבית הכנסת וקיר בית הכנסת מפריד ביניהם, למי שעומד בעזרת נשים. ומ"מ נראה דאין צריך לחוש לדברי חידוש שאין בהם הכרח

21. שולחן ערוך אורח חיים סימן קצה סעיף א
שתי חבורות שאוכלות בבית אחד או בשני בתים, אם מקצתן רואים אלו את אלו מצטרפות לזימון, ואם לאו אינם מצטרפות; ואם יש שמש אחד לשתיהן, הוא מצרפן וכגון שנכנסו מתחלה על דעת להצטרף יחד; ויש מי שאומר שאם